

Leon Pińczak

ORCID 0000-0002-4059-1664

Wojna rosyjsko-ukraińska – kampania 2022 r. Przebieg i następstwa

Informacje o możliwej inwazji Rosji na Ukrainę zaczęły krążyć w dyskursie publicznym od **końca marca 2021 r.** Z Moskwy popłynęły wówczas oświadczenia o groźbie „ukraińskich prowokacji” i oskarżenia pod adresem NATO o gromadzenie sił w pobliżu własnych granic. Koncentracja wojsk rosyjskich na granicy z Ukrainą w **kwietniu 2021 r.** to wciąż jednak działanie pokojowe, aczkolwiek stanowiące demonstrację siły. Efektem tej taktyki było przesunięcie spektrum uwagi nowej administracji Białego Domu w kierunku Rosji. Próby deeskalacji skutecznie obniżyły napięcie, a pozytywne posunięcia można dostrzec w serii intensywnych kontaktów nowego prezydenta USA Joego Bidena z przywódcami Rosji i Ukrainy, których efektem stał się szczyt Putin–Biden w **czerwcu 2021 r.**

Tymczasem w obliczu spadającego poparcia prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski porzuca pacyfistyczną retorykę, nasilając patriotyczną narrację. Usiłując zwrócić uwagę opinii międzynarodowej na sytuację w Ukrainie, oskarża Zachód o bierność, wzywa do zwiększenia wsparcia i wysuwa pozornie naiwne żądania wstrzymania budowy gazociągu Nord Stream 2. Postawa Zełenskiego ostatecznie zamyka drzwi do dialogu z Rosją w kwestii Donbasu i kładzie kres jego kampanijnej obietnicy zakończenia wojny. W oczach Kremla ta zmiana pociąga za sobą utratę przez Kijów pozycji partnera do rozmów.

W odpowiedzi na ową zmianę Moskwa sięga po superkonfrontacyjną retorykę. Na tym tle kombinacja trzech czynników – rozmieszczenie wojsk w jeszcze groźniejszym wariantcie, wywołany przez Łukaszenkę kryzys migracyjny oraz kryzys energetyczny w Europie Zachodniej – **późną jesienią** przyciąga uwagę państw zachodnich.

15 grudnia 2021 r. rosyjski MSZ przekazuje Amerykanom projekty traktatów o wzajemnych gwarancjach bezpieczeństwa, które miałyby być zawarte między Rosją a USA i NATO. Putin po raz pierwszy wyznacza „czerwone linie” w postaci ultimatum i grozi, że negatywna odpowiedź na rosyjską

propozycję będzie zależała od zaleceń ekspertów wojskowych. **W ostatnim dniu 2021 r.** ofensywna polityka zagraniczna Moskwy spotyka się z oczekiwanym sprzeciwem: Biden neguje prawo Rosji do decydowania o tym, czy suwerenne kraje mogą przystąpić do NATO.

Od początku 2022 r. rozpoczynają się bezpośrednie przygotowania do wybuchu konfliktu. Rosyjski sprzęt wojskowy jest przerzucany na zachód, zaczyna też stacjonować na Białorusi¹. Kraje zachodnie intensyfikują dostawy broni dla Ukrainy, USA przerzucają dodatkowe wojska na wschodnią flankę NATO, a Kijów dokonuje przesunięć sił na potencjalne kierunki ofensywy rosyjskiej. **2 lutego** w otwartej prasie pojawia się oficjalna odpowiedź USA i NATO na rosyjskie ultimatum, co uruchamia kolejne wydarzenia, które doprowadzą do wojny.

Wśród przekonanych, że agresja Rosji na Ukrainę może nastąpić w „każdej chwili”, w awangardzie pozostają Stany Zjednoczone i państwa wschodniej flanki NATO. Kraje „starej Europy” upierają się przy konieczności dalszych rozmów z Moskwą. Ukraina publicznie uznaje groźbę inwazji za przesadzoną², a nawet za próbę szantażu³. **11 lutego** Kijów odmawia realizacji rosyjskiej wizji porozumień mińskich, dając Rosji kolejny pretekst do rozpoczęcia wojny.

Rosji pozostaje jedynie wykreować ramy prawne legitymizujące inwazję. **14 lutego** do Dumy Państwowej wpływa projekt ustawy o uznaniu samozwańczych republik w Donbasie. Po uchwaleniu aktu Putin ucieka się do argumentów o „konieczności ochrony mieszkańców” i kontynuuje narrację o „ludobójstwie” w Donbasie⁴.

W napiętej atmosferze zwiastującej katastrofę Zelenski dziękuje partnerom za dostawy broni, prosi o pomoc, w tym o prewencyjne sankcje wobec Rosji, i krytykuje Zachód za politykę, którą nazwał „appeasementem”. Na forum Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa **19 lutego** kwestionuje decyzję o rezygnacji z broni jądrowej, dając Federacji Rosyjskiej formalne podstawy do twierdzenia o szantażu nuklearnym ze strony Kijowa.

¹ Rosyjski sprzęt wojskowy pozostał na Białorusi po manewrach „Zapad 2021” we wrześniu 2021 r. Z kolei poprzedzające inwazję na Ukrainę ćwiczenia „Sojusznicza Stanowczość 2022” sprawiły, że zaczęło tam stacjonować około 40 tys. żołnierzy elitarnych jednostek rosyjskich.

² Według wiceszefa administracji prezydenckiej, straty Ukrainy z tytułu spekulacji na temat wojny wyniosły 2–3 mld USD miesięcznie, a straty na rynku walutowym szacowano na 1,5–2 mld USD. Zob. <https://tiny.pl/wl2k5> (dostęp: 30.01.2023).

³ Później władze ukraińskie przyznają, że głównym motywem nieinformowania opinii publicznej o zbliżającej się inwazji było zapobieżenie przedwczesnej panice, która uniemożliwiłaby skuteczną obronę.

⁴ Według tzw. rzecznika praw obywatelskich samozwańczej Donieckiej Republiki Ludowej w 2019 r. w wyniku działań zbrojnych zginęło dziewięciu cywilów. W 2020 r. – pięciu. Zob. raporty: <https://tiny.pl/wlp2m> (dostęp 07.01.2023).

Na światło dzienne zaczyna wypływać bezprecedensowa liczba danych wywiadowczych demaskujących terminy inwazji, scenariusze i możliwe plany ataku⁵. Ostatnie dni przed interwencją upływają pod znakiem alarmistycznych wypowiedzi zachodnich polityków, impasu w kontaktach z Rosją, ewakuacji placówek dyplomatycznych i zakazu lotów do Ukrainy wydanego przez światowe linie lotnicze. **20 lutego** w Pekinie kończą się XXIV Zimowe Igrzyska Olimpijskie⁶.

W połowie lutego ukraińskie ministerstwo obrony alarmuje o eskalacji w Donbasie. Podobne oskarżenia padają ze strony separatystów. Dostarcza to Kremlowi argumentów do uruchomienia planu stworzenia pretekstu do inwazji na Ukrainę. Rosyjskie służby rozpoczynają serię operacji *false flag*, usiłując znaleźć *casus belli* do ataku. **18 lutego** quasi-republiki zarządzają ewakuację ludności cywilnej do Rosji. Nieudolne prowokacje nie przynoszą pożądanego efektu, co nie powstrzymuje Putina przed uznaniem „niepodległości” separatystycznych republik, czego dokonuje **21 lutego**⁷. Wieczorem **tego samego dnia** ich przywódcy podpisują na Kremlu „traktaty w sprawie przyjaźni, współpracy i wzajemnej pomocy”. Nazajutrz Rada Federacji ratyfikuje umowy i zatwierdza wniosek prezydenta o użycie armii rosyjskiej w Donbasie. Wieczorem **22 lutego** pojawiają się pierwsze doniesienia o kolumnach nieoznakowanego sprzętu wojskowego, przekraczających granicę rosyjsko-ukraińską w Donbasie. O poranku **24 lutego 2022 r.** Rosja rozpoczyna pełnowymiarową inwazję na Ukrainę.

Faza 1. Blitzkrieg (koniec lutego – początek kwietnia)

O szóstej rano czasu moskiewskiego **24 lutego** Władimir Putin wygłosił orędzie, w którym ogłosił rozpoczęcie „specjalnej operacji wojskowej”. Jako cel inwazji wskazał⁸ „ochronę narodu Donbasu przed ludobójstwem”, a warunkiem jego realizacji ma być „demilitaryzacja” i „denazyfikacja” Ukrainy⁹. Zapewniał, że Rosja nie dąży do okupacji ukraińskich terytoriów, i wezwał ukraińskich żołnierzy do wspólnej walki z „neonazizmem

⁵ *The Washington Post* i *Bild* opublikowały niemal w 100% zgodny z rzeczywistością plan inwazji na Ukrainę już 3–4 grudnia 2021 r. Rzeczniczka rosyjskiego MSZ nazwała te publikacje „propagandą pomieszaną z ideologią”.

⁶ W 2014 r. rosyjskie „zielone ludziki” zjawiły się na Krymie dzień po igrzyskach w Soczi; w 2022 r. Ukrainę zaatakowano cztery dni po zamknięciu imprezy. Według *Bloomberga*, Xi Jinping mógł prosić Putina, by nie rozpoczynał swojej „małej zwycięskiej wojny” podczas rozgrywek. Zob. <https://tiny.pl/wl2kb> (dostęp: 31.01.2023).

⁷ Putin uznał „republiki” w ich granicach administracyjnych; 23 lutego 2022 r. zajmowały one ok. 30% całego terytorium obwodów ługańskiego i donieckiego.

⁸ Powołał się przy tym na art. 51 Karty Narodów Zjednoczonych traktujący o prawie do samoobrony, całkowicie wypaczając jego znaczenie.

⁹ Według Aleksieja Pawłowa, asystenta sekretarza Rady Bezpieczeństwa, celem inwazji mogła być również „desatanizacja” Ukrainy. Zob. <https://tiny.pl/wl28s> (dostęp: 31.01.2023).

w Kijowie”. W ciągu kilku minut od emisji przemówienia rosyjskie oddziały zgromadzone przy granicy z Ukrainą, liczące ok. 175–200 tys. żołnierzy, uderzyły na czterech strategicznych kierunkach¹⁰. Oddziały pozostające na Białorusi przekroczyły granicę białorusko-ukraińską, atakując od północy. Jednostki z Krymu w pierwszych godzinach inwazji zdołały przebić się praktycznie bez walk przez Przesmyk Perekopski łączący lądową Ukrainę z okupowanym półwyspem, co zaowocowało swobodą operacyjną w lewobrzeżnej (wschodniej) części ukraińskiego południa. Siły rosyjskie zaatakowały też z północnego wschodu oraz w obwodach ługańskim i donieckim. Do ataku doszło również na Morzu Czarnym: Rosjanom udało się zająć Wyspę Wężową¹¹. Bezpośredni atak lądowy poprzedził zmasowany ostrzał raketowy, którego celem było zniszczenie ukraińskiej obrony powietrznej¹².

Ofensywa z północy, zakładająca okrążenie Kijowa, miała służyć realizacji zasadniczego celu inwazji: złamania morale Ukrainy groźbą całkowitej utraty suwerenności i zmuszenia jej władz do „dobrowolnych” ustępstw politycznych oraz – w razie odmowy – zainstalowania siłą prorosyjskiego reżimu¹³. Kluczowym założeniem tej operacji było zajęcie lotniska Antonowa w Hostomlu, niespełna 35 km na północny zachód od Kijowa. **Rankiem 24 lutego** kilkadziesiąt rosyjskich śmigłowców wystartowało z Białorusi i dokonało na nim desantu. Celem tych jednostek było zdobycie kontroli nad lotniskiem, aby umożliwić lądowanie rosyjskim samolotom transportowym Il-76 z głównymi siłami uderzeniowymi na pokładzie. O losach rosyjskiej strategii Blitzkriegu przesądziła decyzja Ukraińców o artyleryjskim ostrzale pasa startowego lotniska, co wymusiło wprowadzenie korekt operacyjnych: siły, które miały dotrzeć drogą powietrzną na przedmieścia Kijowa, zostały zmuszone do poruszania się po ziemi,

¹⁰ Liczba ta uwzględnia Siły Zbrojne Federacji Rosyjskiej, Rosgwardię, wojska samozwańczych republik oraz prywatne firmy wojskowe.

¹¹ Wymowna odpowiedź ukraińskiego pogranicznika na żądanie kapitulacji stała się symbolem ukraińskiego oporu i przeszła do kultury popularnej już pierwszego dnia inwazji.

¹² Rosyjskie siły powietrzne powinny były zagwarantować sobie dominację na „ziemi” dzięki ochronie wojsk lądowych z powietrza. Analitycy przypisują fiasko tej taktyki rozproszeniu ukraińskiej obrony przeciwlotniczej, nieudolnemu rekonesansowi i sporej liczbie przenośnych zestawów obrony przeciwlotniczej, które Ukraina otrzymała od sojuszników na kilka miesięcy przed rozpoczęciem wojny. Zob. raport: J. Bronk, N. Reynolds, J. Watling, *The Russian Air War and Ukrainian Requirements for Air Defence*, RUSI, 7 listopada 2022 r., <https://tiny.pl/wlpj6> (dostęp 13.01.2023).

¹³ Na czele zainstalowanych przez Rosję ukraińskich władz miały stanąć osoby należące do struktur od lat sponsorowanych przez Kreml. Na miesiąc przed wybuchem wojny brytyjskie Foreign Office ostrzegało, że twarzą „nowej” Ukrainy miałby zostać były deputowany z partii byłego prezydenta Wiktora Janukowycza, Jewhen Murajew. Za instytucjonalnego organizatora niedosłzłego puczu uważa się Wiktora Medwedczuka, kuma Władimira Putina.

tworząc wielokilometrowe kolumny pojazdów i sprzętu¹⁴. Jednej z nich udało się w **pierwszym dniu** inwazji przejąć kontrolę nad elektrownią jądrową w Czarnobylu. W Kijowie tymczasem zostały zdemaskowane i wyeliminowane rosyjskie grupy dywersyjne.

Pierwszą decyzją czasu wojny prezydent Ukrainy ogłosił powszechną mobilizację i zamknął granice dla mężczyzn w wieku poborowym. Z Kijowa słyhać było apele pod adresem Zachodu o nałożenie wszelkich możliwych sankcji na Rosję, udzielenie Ukrainie pomocy wojskowej oraz zamknięcie przestrzeni powietrznej. W ukraińskich miastach wystąpiło zjawisko *levée en masse* – do czego osobiście wzywał prezydent Zelenski. W obliczu alarmujących nagłówków w zachodnich mediach naczelny dowódca Sił Zbrojnych Ukrainy gen. Walerij Załużny już **24 lutego** oświadczył, że rosyjski Blitzkrieg się nie powiodł. „Potrzebuję broni, a nie ewakuacji” – zareagował Zelenski **26 lutego** na złożoną przez zachodnich sojuszników propozycję opuszczenia Kijowa, zaszczipiając Ukraińcom przeświadczenie o totalnym oporze.

Pierwszego dnia ukraińska przestrzeń informacyjna przeszła na tory propagandy wojennej: ukraińskie media zmobilizowały się i utworzyły zjednoczony maraton informacyjny. Skoncentrowana w jednych rękach polityka informacyjna pozwoliła utrzymać poziom paniki i zasiać optymizm, jak również stworzyła solidną kontrę wobec rosyjskiej propagandy. Próbując zahamować rażąco lepszą ukraińską narrację, Rosja ostrzelała wieżę telewizyjną w Kijowie, lecz bezskutecznie¹⁵.

W Rosji rozpoczęły się nieliczne protesty antywojenne, w tym pod sztandarem rosyjskiej opozycji, której poczynania nie odegrają większej roli w kampanii wojennej w 2022 r. Z kolei reżim postawił na represyjne ustawodawstwo, tłumiąc każdy sprzeciw wobec linii władzy.

W kolejnych dniach Rosjanie kontynuują ofensywę na zasadniczo niebrońonym południu, zdobywając ważne w kontekście utworzenia korytarza lądowego na Krym miasta Melitopol i Berdiańsk. **26 lutego** zostaje wysadzona tama w obwodzie chersońskim, która od 2014 r. blokowała dopływ wody pitnej na półwysep.

Kraje zachodnie nakładają dotkliwe sankcje: zamrożonych zostaje około 50% rezerw Centralnego Banku Federacji Rosyjskiej. W odpowiedzi na zachodnią

¹⁴ Stały się one łatwym celem dla nielicznej, aczkolwiek bardzo skutecznej ukraińskiej artylerii.

¹⁵ Celna wieloletnia propaganda Rosji wymierzona w społeczeństwa zachodnie nie sprostała wyzwaniom wielkiej wojny. Jako jeden z powodów eksperci podają lawinowo rosnącą toksyczność Rosji, a także skuteczniejszą politykę Zachodu dotyczącą blokowania serwisów szerzących prorosyjskie treści. Zob. A. Åslund, „Why Vladimir Putin is losing the information war to Ukraine”, Atlantic Council, 6 marca 2022 r., <https://tiny.pl/wllqp> (dostęp: 14.01.2023).

ofensywę sankcyjną Putin **27 lutego** nakazuje postawienie w stan podwyższonej gotowości strategicznych sił odstraszania, w tym broni jądrowej.

28 lutego w obwodzie homelskim na Białorusi odbyła się pierwsza runda negocjacji między Rosją a Ukrainą. Sześciogodzinne rozmowy zakończyły się bez rozstrzygnięcia. Tymczasem prezydent Ukrainy podpisał wniosek o przystąpienie do UE.

2 marca wojska rosyjskie okupują Chersoń – jedyną stolicę obwodu w kampanii 2022 r. – i kontynuują ofensywę na Mikołajów, kierując się logiką odcięcia Ukrainy od Morza Czarnego i zjednoczenia z samozwańczym Naddniestrzem. Zajmują też miasto Enerhodar i Zaporoską Elektrownię Jądrową – największy tego typu obiekt w Europie. **Tego samego dnia** 141 krajów potępia rosyjską agresję na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ.

3 marca otwiera się najczarniejsza karta w historii Mariupola i broniących go ukraińskich jednostek – nad miastem zamyka się pierścień całkowitego okrążenia. **9 marca** w Mariupolu dochodzi do pierwszych masowych zbrodni wojennych – Rosjanie zrzucają bombę lotniczą na szpital położniczy.

7 marca rzecznik Kremla Dmitrij Pieskow przedstawia warunki, po których spełnieniu Rosja byłaby gotowa do natychmiastowego wstrzymania działań zbrojnych w Ukrainie: zaprzestanie oporu, zmiana konstytucji zakładająca odmowę członkostwa w sojuszach wojskowych, uznanie Krymu za część Rosji oraz uznanie niepodległości Ługańska i Doniecka. **10 marca** minister spraw zagranicznych Rosji Siergiej Ławrow dokłada kolejną cegielkę do kompromitacji międzynarodowego wizerunku Rosji, gdy na konferencji prasowej w Antalyi po spotkaniu ze swoim ukraińskim odpowiednikiem Dmytrem Kułebą twierdzi, że Rosja „nie zaatakowała Ukrainy”. „Pomaga” mu w tym ministerstwo obrony w Moskwie, głoszące, że w Ukrainie znajdują się „amerykańskie laboratoria biologiczne” produkujące „zabójcze nietoperze”¹⁶.

Po dwóch tygodniach działań zbrojnych, kiedy staje się jasne, że strategia Blitzkriegu Rosji ponosi fiasko, sytuacja na frontach jest nadal bardzo trudna. Rosjanie okupują praktycznie cały wschodni brzeg Dniepru na południu i tworzą korytarz lądowy na Krym. Rosja nadal nie rezygnuje z planów okrążenia i zajęcia Kijowa, Sum, Czernihowa, Charkowa i Mikołajowa. **11 marca** wojska rosyjskie zajęły Wołnowachę w obwodzie donieckim, pierwsze, lecz bynajmniej nie ostatnie miasto na wschodzie Ukrainy, zrównane z ziemią. **14 marca** cywile po raz pierwszy mogą opuścić Mariupol. **16 marca** w ataku lotniczym na lokalny teatr dramatyczny,

¹⁶ W opinii ambasadora Rosji przy ONZ Wasilija Nebenzji „ukraińska broń biologiczna” mogła być rozprzestrzeniana również za pośrednictwem „zakażonych komarów” lub „zatrutych ptaków”.

wg różnych szacunków, ginie 300–600 osób. **18 marca** rozpoczyna się obrona kombinatu metalurgicznego Azowstal. **19 marca** Ukraina przyznaje, że straciła dostęp do Morza Azowskiego.

15 marca do Kijowa przyjeżdżają pierwsi zagraniczni goście: premier Polski Mateusz Morawiecki, wicepremier Jarosław Kaczyński oraz premierzy Czech i Słowenii. **26 marca** prezydent USA, przemawiając w Warszawie, mówi o nowej fazie historii: rywalizacji między demokracjami a autokracjami.

W wyniku rosyjskiej inwazji Ukraina poniosła w ciągu **pierwszych dwóch tygodni** straty infrastrukturalne o wartości co najmniej 100 mld USD. W okupowanych przez Rosję miastach mieszka ponad 655 tys. osób; łączny ubytek ludności może wynieść nawet 1 mln; straty z tytułu uchodźców to ponad 3 mln, z czego ponad 1,3 mln szukało schronienia w Polsce; 12 mln Ukraińców potrzebuje natychmiastowej pomocy i ochrony¹⁷. To kryzys humanitarny na skalę, jakiej nie widziano w Europie od czasów II wojny światowej.

W drugiej połowie marca ofensywa na Kijów i Mikołajów zostaje wstrzymana, a w rosyjskim Sztapie Generalnym pojawia się świadomość groźby rozgromienia wojsk, działających na rozległych terenach bez odpowiedniego wsparcia logistycznego.

29 marca delegacje zwaśnionych stron prowadzą rozmowy w Stambule, gdzie przedstawiają robocze wersje ewentualnego rozejmu. Groźba rozgromienia północnego ugrupowania sprawia, iż Rosja dokonuje korekty celów strategicznych i wycofuje wojska z północnej Ukrainy, przedstawiając to jako „krok ku deeskalacji”.

Miesiąc po rozpoczęciu wojny, **29 marca**, Rosja okupuje 165 tys. km² terytorium Ukrainy – ok. 27% całego kraju.

Faza 2. Bitwa o Donbas (początek kwietnia – początek września)

Wobec perspektywy rychłej klęski siły rosyjskie wycofały się **na początku kwietnia** z obwodów kijowskiego, czernihowskiego, żytomierskiego i sumskiego. Ukraina obroniła niepodległość, wygrywając bitwę o Kijów, co bynajmniej nie oznaczało wygranej wojny.

2 kwietnia Siły Zbrojne Ukrainy, idąc w ślady wycofujących się Rosjan, wyzwalają całą Kijowszczyznę, skąd zaczynają napływać doniesienia o bezprecedensowej skali zbrodni wojennych. Miasteczko Bucza staje się

¹⁷ O. Krasovskaya, R. Bortnik, „War cost: Two weeks of Russian invasion in numbers for the economies of Ukraine, Russia, and the world”, *UIOF*, <https://tiny.pl/wl2sl> (dostęp: 16.01.2023).

symbolem okrucieństwa i barbarzyństwa: na ulicach ukraińscy żołnierze odkrywają dziesiątki zwłok zamordowanych przez rosyjskie wojska mieszkańców. Masakra w Buczy zyskuje olbrzymi rozgłos, zmieniając postrzeganie konfliktu w oczach zachodniej społeczności i losy wojny. Wynosi moralność ponad zimną kalkulację.

5 kwietnia Zelenski wzywa Radę Bezpieczeństwa ONZ do podjęcia działań przeciwko Rosji, oskarżając ją o „najgorsze zbrodnie wojenne od czasów II wojny światowej”. Prezydent Putin określa doniesienia z Buczy mianem „zachodniej prowokacji i fabrykacji”¹⁸.

8 kwietnia Rosjanie używają rakiety Toczka-U do ostrzelania dworca kolejowego w Kramatorsku. W wyniku ataku zginęło 61 osób, a co najmniej 110 zostało rannych.

Tymczasem **w połowie kwietnia** na frontach trwa przerwa operacyjna. Większość wojsk rosyjskich wycofanych z północy Ukrainy jest przerzucana na wschód w celu intensyfikacji ofensywy w Donbasie i realizacji nowego celu strategicznego: rozgromienia sił ukraińskich w tym regionie¹⁹.

14 kwietnia zatopiony został flagowy okręt rosyjskiej Floty Czarnomorskiej, krążownik Moskwa. To istotny cios wizerunkowy dla Federacji Rosyjskiej, jednocześnie podnoszący wiarę Ukraińców w zwycięstwo i stymulujący do dalszego oporu²⁰. Zatopienie Moskwy skutkuje odepchnięciem rosyjskich okrętów operujących na Morzu Czarnym od wybrzeży Ukrainy i uniemożliwieniem hipotetycznego desantu. Siły ukraińskie rozpoczynają też ataki na okupowaną Wyspę Wężową.

18 kwietnia dobiega końca przerwa operacyjna i rusza druga faza wojny – bitwa o Donbas. Rosyjski plan zakłada posuwanie się w kierunku granic administracyjnych samozwańczych republik Donbasu, których „niepodległość” wcześniej uznał Putin. Następuje też zmiana w rosyjskim wojskowym myśleniu strategicznym: od koncepcji Blitzkriegu do radzieckiej operacji głębokiej²¹.

¹⁸ Później media zachodnie udowodnią, że za zbrodnią w Buczy stała 64. Samodzielna Brygada Zmechanizowana, w kwietniu podniesiona przez Putina do rangi „Gwardyjskiej”. Zob. śledztwo „Caught on camera, traced by phone: The Russian military unit that killed dozens in Bucha”, *The New York Times*, 23 grudnia 2022 r., <https://tiny.pl/wlpfc> (dostęp: 17.01.2023).

¹⁹ Zob. raport Institute for the Study of War, 30 marca 2022 r., <https://tiny.pl/wlpf9> (dostęp: 19.01.2023).

²⁰ Moskwa stała się pierwszym utraconym okrętem flagowym rosyjskiej marynarki od czasów wojny rosyjsko-japońskiej i największym okrętem zatopionym podczas konfliktu zbrojnego od czasów II wojny światowej.

²¹ Zob. np. „The battle for Donbas: ‘The real test of this war’”, *Financial Times*, 25 kwietnia 2022 r., <https://tiny.pl/wlpft> (dostęp: 20.01.2023).

Kwiecień to też czas nasilenia rosyjskiej dezinformacji. Sekretarz Rady Bezpieczeństwa Rosji Nikołaj Patruszew inicjuje narrację o „rozpadzie Ukrainy na kilka państw”, a szef rosyjskiego wywiadu zagranicznego Siergiej Naryszkin wprowadza do dyskursu temat „rozbioru Ukrainy przez Polskę”. Buńczuczne, acz groteskowe wypowiedzi byłego prezydenta Dmitrija Miedwiediewa świadczą o jego głębokim upadku moralnym. Za nieudolną propagandą Moskwy podąża retoryka jądrowa mająca na celu zastraszenie i powstrzymanie rozkręcającej się zachodniej maszyny wsparcia zbrojenio-
wego dla Kijowa.

Rosja usiłuje zdestabilizować sytuację w Naddniestrzu, urządzając prowokacje. Wobec braku realnej możliwości zaangażowania rosyjskiego garnizonu stacjonującego w separatystycznej republice w wojnę z Ukrainą rola efemerycznej kampanii sprowadza się jedynie do operacji psychologicznej. Podobną taktykę można dostrzec w pogroźkach dotyczących włączenia się wojsk białoruskich w kampanię 2022 r.

26 kwietnia odbywa się pierwsza konferencja w formacie Ramstein, w której uczestniczy ponad 40 państw tworzących nieformalną koalicję państw sojuszniczych. Kolejne dziewięć konferencji doprowadzi do przełomu w sprawie praktycznie każdego rodzaju sprzętu wojskowego, co do którego Kijów artykułuje potrzebę²².

16 maja Ukraina ogłosiła zaprzestanie działań zbrojnych w Mariupolu, nakazując kapitulację siłom broniącym Azowstalu²³. Obrońcy kombinatu utrzymywali pozycje przez 86 dni. W oblężeniu Mariupola brało udział ok. 20 tys. wojsk rosyjskich, co pozwoliło Ukrainie uformować linie obronne i ściągnąć rezerwy na kierunku zaporoskim i donieckim. Około 2,5 tys. ukraińskich żołnierzy poddało się do rosyjskiej niewoli.

W maju został zerwany proces negocjacji. Jednym ze wskaźników strategicznego przełomu staje się podpisanie przez Bidena **18 maja** ustawy *Lend-Lease* dla Ukrainy. Od tego czasu Kijów przedstawia formułę zwycięstwa pod hasłem „ani jednego żołnierza na naszym terytorium”. W obwodzie ługańskim Ukraina kontroluje już tylko ok. 10% terytorium.

1 czerwca sojusznicy Ukrainy ogłaszają decyzję o dostarczeniu Kijowowi systemów rakietowych. Transfer zachodnich MLRS zmienia obraz pola walki: Siły Zbrojne Ukrainy zaczynają niszczyć rosyjską logistykę, co niweczy przewagę potencjału militarnego Rosji w Ukrainie i wymusza

²² Jako publicznie znane wyjątki można podać pociski ATACMS dla zachodnich MLRS oraz myśliwce zachodniej produkcji.

²³ Według szacunków ONZ w wyniku walk w mieście uszkodzonych lub zniszczonych zostało do 90% budynków mieszkalnych i do 60% domów prywatnych. Oceny dotyczące ofiar cywilnych wahają się od 25 tys. do 120 tys.

reorganizację jej *modus operandi*. W tym samym czasie rozpoczyna się ostatnia bitwa o obwód ługański: **25 czerwca** upada Siewierodoneck, a **dwa tygodnie później** Lisiczańsk. Ukraińska taktyka odnosi jednak sukcesy: mimo dużych strat udaje się osłabić wojska rosyjskie²⁴.

27 czerwca rosyjska rakieta manewrująca Ch-22 uderzyła w centrum handlowe w Krzemieńczuku²⁵. W ataku zginęło co najmniej 21 osób, a 56 zostało rannych.

30 czerwca rosyjskie ministerstwo obrony ogłasza „gest dobrej woli” i wycofuje swoje jednostki z Wyspy Wężowej. Jednocześnie Moskwa oświadcza, że ustanowiła kontrolę nad całym terytorium obwodu ługańskiego.

14 lipca centrum Winnicy zostało zaatakowane przez rakietę manewrującą Kalibr. W wyniku ataku zginęło co najmniej 27 osób, w tym trzech oficerów Sił Zbrojnych Ukrainy.

29 lipca rosyjskie ministerstwo obrony oskarżyło ukraińską armię o ostrzeliwanie kolonii w Ołeniwce, w której przetrzymywani byli ukraińscy jeńcy wojenni. Według ukraińskiego wywiadu za zamachem stały struktury Grupy Wagnera. Wiadomo, że zginęło co najmniej 53 jeńców, a 73 zostało rannych.

1 sierpnia pierwszy statek przewożący zboże opuścił ukraiński port w Odessie w ramach porozumienia wynegocjowanego pod auspicjami ONZ i Turcji **22 lipca**.

Faza 3. Przejęcie inicjatywy strategicznej (początek września – połowa listopada)

Trzeci etap wojny charakteryzuje się przejściem przez Ukraińców inicjatywy strategicznej na polu walki i zostanie zapamiętany jako załamanie się rosyjskiej armii, która pół roku po nieudanym ataku na Kijów wyczerpała przygotowane do inwazji zasoby.

Przez całe lato media mnożą doniesienia o przygotowywanej przez Ukrainę ofensywie w obwodzie chersońskim, która zostaje oficjalnie ogłoszona **29 sierpnia**. Przygotowując rezerwę wojsk, Kijów okłamuje przeciwnika co do własnych celów, prowadząc operację informacyjno-psychologiczną. Wiara w nieuchronność ataku zmusza Rosjan do przygotowania się do obrony Chersonia. Utrudnia to jednak ciągle ostrzał nielicznych szlaków logistycznych,

²⁴ Zob. M. Kofman, R. Lee, „How the battle for the Donbass shaped Ukraine’s success”, Foreign Policy Research Institute, 23 grudnia 2022 r., <https://tiny.pl/wlpn2> (dostęp: 26.01.2023).

²⁵ Ch-22 (AS-4 Kitchen w kodzie NATO) to pocisk przeciwokrętowy nazywany „zabójcą lotniskowców”. Zob. raport Ministerstwa Obrony Wielkiej Brytanii z 11 czerwca 2022 r., <https://tiny.pl/wl2bt> (dostęp: 31.01.2023).

głównie mostów. Jednocześnie stwarza pułapkę dla wojsk rosyjskich, które zostają odcięte na niewielkim obszarze okupowanej prawobrzeżnej Ukrainy. Przekonane, że Rosjanie spodziewają się ofensywy na południu, Siły Zbrojne Ukrainy uderzają **na początku września** w rejonie Charkowa, wypychając okupantów z Iziumu, Bałakliji i Kupiańska, miast strategicznie ważnych z punktu widzenia dalszej rosyjskiej ofensywy w głąb Donbasu. **Do 10 września** wyzwalają ponad 3 tys. km² terytorium.

11 września Rosja dokonuje pierwszego ostrzału infrastruktury energetycznej. Według stanu z 200. dnia wojny, **12 września**, front ma długość 2,5 tys. km, z czego na ok. 1000 km toczą się aktywne walki. Władze ukraińskie informują o masowych grobach ludności cywilnej na terenach wyzwolonych.

W obliczu odwrotu wojsk rosyjskich spod Charkowa prezydent Rosji **15–16 września** udaje się na szczyt Szanghajskej Organizacji Współpracy do Uzbekistanu. Tam spotyka się z przywódcą Chin Xi Jinpingiem i premierem Indii Narendrą Modim, którzy publicznie fundują Putinowi „zimny prysznic”²⁶. Wojna Putina szkodzi relacjom Moskwy z dwoma kluczowymi strategicznymi sojusznikami.

W odpowiedzi na postępujące wyczerpywanie się zasobów ludzkich i udaną ofensywę Sił Zbrojnych Ukrainy **21 września** Putin ogłasza „częściową mobilizację”, która ma objąć 300 tys. osób. Decyzję tłumaczy „koniecznością ochrony suwerenności Rosji” i nie wyklucza użycia arsenału nuklearnego. Mobilizacja wywołuje exodus ok. 700 tys. obywateli z kraju.

Przechodząc do strategicznej defensywy i pragnąc zamrozić *status quo*, Kreml decyduje się na aneksję czterech ukraińskich obwodów: donieckiego, ługańskiego, zaporoskiego i chersońskiego. „Referenda” zostają przeprowadzone w dniach **23–27 września**, a **30 września** Putin anektuje cztery regiony w granicach administracyjnych, z których część nigdy nie znalazła się pod faktyczną kontrolą wojsk rosyjskich. Rzecznik Kremla przyzna później, że Moskwa nie do końca wie, w jakich granicach „nowe terytoria” zostały „przyłączone” do Rosji. **W dniu aneksji** Ukraina składa też wniosek o członkostwo w NATO „w trybie przyspieszonym”. Zgromadzenie Ogólne ONZ potępia w rezolucji rosyjską „próbę nielegalnej aneksji”. W odpowiedzi na decyzję Putina Rada Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy proponuje prezydentowi zatwierdzenie ustawy uniemożliwiającej negocjacje z obecnym prezydentem Rosji, co ten czyni **4 października**.

26 września doszło do eksplozji gazociągów Nord Stream 1 i 2. Putin oskarżył Zachód o „sabotaż” i „akt międzynarodowego terroryzmu”.

²⁶ „To nie jest wiek wojny” – orzekł premier Indii, wymuszając na Putinie tłumaczenie się, że „chce jak najszybszego zakończenia konfliktu zbrojnego”. Z kolei Pekin pozostaje „prorosyjsko neutralny”, nie chcąc ryzykować reakcji skonsolidowanego Zachodu.

Wybuchy psychologicznie i faktycznie kładą kres zdolności Rosji do uzależniania Europy Zachodniej od tanich surowców, a następnie szantażu energetycznego.

1 października wchodzi w życie ustawa *Lend-Lease* dla Ukrainy. **Tydzień później** dochodzi do wybuchu na Moście Krymskim. Jego efektem jest cios w rosyjską ciągłość logistyczną, zmuszający do zaopatrywania wojska wąskim korytarzem lądowym przez okupowane ukraińskie południe. Wybuch służy także za formalny pretekst do intensyfikacji strategii niszczenia krytycznej infrastruktury energetycznej Ukrainy. Do końca marca 2023 r. system energetyczny Ukrainy przetrwał 15 takich ataków²⁷.

W październiku Rosja przeprowadza kolejną operację informacyjną, próbując przekonać świat, że Ukraina przygotowuje prowokację z użyciem „brudnej bomby”. Wobec braku dowodów rosyjska dezinformacja traci siłę rażenia.

29 października Ukraińcy za pomocą dronów morskich atakują rosyjskie okręty w Zatoce Sewastopolskiej. Później, w grudniu, nastąpi krótkotrwała fala uderzeń na rosyjskie lotniska wojskowe, na których stacjonują bombowce strategiczne²⁸.

Na początku listopada rozpoczyna się aktywna faza ofensywy w obwodzie chersońskim. Jednostki okupantów ewakuują się z prawobrzeżnej Ukrainy, zachowując moc operacyjną²⁹. **11 listopada** Siły Zbrojne Ukrainy wkraczą do Chersonia, kończąc ośmiomiesięczną okupację. Po wyzwoleniu miasto liczy blisko 20% swojej przedwojennej populacji. Wojska rosyjskie kontynuują stały ostrzał „swojego”, bo przecież wpisanego do konstytucji Federacji Rosyjskiej Chersonia.

Przemawiając **15 listopada** wirtualnie na forum G-20, Zełenski przedstawił 10 punktów pokoju³⁰. Nie będąc w stanie zatrzymać zachodniego wsparcia dla Ukrainy, Rosja coraz częściej sięga po retorykę szantażu nuklearnego, próbując zastraszyć kraje zachodnie dalszą eskalacją³¹.

²⁷ Według obrońców praw człowieka głównym celem ataków jest zasianie strachu wśród ludności i uniemożliwienie prowadzenia normalnego życia w warunkach zimy. Zob. *World Report 2023*, Human Rights Watch, <https://tiny.pl/wlpfq> (dostęp: 23.01.2023).

²⁸ Uderzenia na lotniska Engels, Diagilewo i Kursk powodują oddalenie rosyjskich bombowców od granic z Ukrainą. Dzięki temu system obrony powietrznej Ukrainy zyskuje dodatkowy czas na wykrycie i zestrzelenie rakiet podczas rosyjskich zmasowanych ataków raketowych.

²⁹ W obliczu zapaści logistycznej Rosjanie nie mieli innego wyjścia, niż opuścić Chersoń, choć propaganda przez wiele miesięcy głosiła, że „Rosja jest tu na zawsze”. Zob. A. Wilk, P. Żochowski, „Rosjanie rozpoczynają wycofywanie się z Chersonia. 259. dzień wojny”, *Analizy OSW*, 10 listopada 2022 r., <https://tiny.pl/wl263> (dostęp: 22.01.2023).

³⁰ 10 punktów pokoju Wołodymyra Zełenskiego, <https://tiny.pl/ws9gt> (dostęp: 25.03.2023).

³¹ Szerzej na ten temat zob. P. Śledź, „Zbrojenia i kontrola zbrojeń w 2022 r. w cieniu nuklearnego szantażu Rosji”, w niniejszym tomie.

Tego samego dnia podczas kolejnego rosyjskiego ataku raketowego doszło do incydentu we wsi Przewodów we wschodniej Polsce. Szczegóły śledztwa nie są znane publicznie, jednak za najbardziej prawdopodobną wersję uznaje się, iż był to ukraiński pocisk systemu S-300, usiłujący zestrzelić rosyjską rakietę. Podobne incydenty niejednokrotnie zdarzały się na terytorium Mołdawii.

17 listopada sąd w Hadze uznał prorosyjskich separatystów za winnych zestrzelenia w 2014 r. nad Ukrainą cywilnego samolotu MH-17. Zgodnie z ustaleniami procesu odpowiedzialność za śmierć 298 osób ponosi m.in. były pułkownik FSB Igor Girkin ps. Strielkow, który został skazany zaocznie na dożywocie.

23 listopada Parlament Europejski uznał Rosję za państwo sponsorujące terroryzm i potępił rosyjskie ataki na cele cywilne w Ukrainie, w tym regularne niszczenie infrastruktury energetycznej. Podobne decyzje podejmowane są na szczeblu krajowym, m.in. w Polsce, Czechach czy krajach bałtyckich.

Faza 4. Impas strategiczny (połowa listopada – zima 2023 r.³²)

Kolejny etap wojny zaowocował wzajemnym wyczerpaniem zasobów i strategiczną stabilizacją. Najbardziej aktywne walki toczą się w regionie Donbasu. Po jesiennej kampanii coraz trudniej o nowe zwycięstwa Sił Zbrojnych Ukrainy, natomiast rosyjski potencjał po przeprowadzeniu mobilizacji odnotowuje wzrost.

Centralnym wydarzeniem czwartej fazy jest obrona Bachmutu w obwodzie donieckim. Władze ukraińskie stawiają na utrzymanie miasta za wszelką cenę, co można wywnioskować z podróży Zełenskigo na linię frontu w Bachmucie w 300. dniu wojny, **20 grudnia. Dzień później** ukraiński przywódca udaje się z pierwszą wizytą zagraniczną od wybuchu wojny. Odwiedza Waszyngton, gdzie spotyka się z Bidenem i przemawia w Kongresie. Senat z kolei przegłosowuje 45 mld USD pomocy dla Ukrainy i sojuszników.

Tymczasem w Moskwie pojawia się pomysł zwiększenia liczebności rosyjskich sił zbrojnych do 1,5 mln osób. Jeszcze w styczniu zostaje ogłoszona kompleksowa reforma sił zbrojnych do 2026 r., co wskazuje, iż Kreml przygotowuje się do długiej, wyniszczającej wojny.

26 grudnia ukraińskie MSZ wezwało do wydalenia Rosji z Rady Bezpieczeństwa i samej ONZ³³. Inicjatywa nie spotkała się z szerokim poparciem.

³² Według stanu na koniec marca 2023 r. wszystko wskazuje na to, że kolejna faza wojny rozpocznie się wraz ze spodziewaną ukraińską ofensywą na przełomie wiosny i lata drugiego roku wojny rosyjsko-ukraińskiej.

³³ „Rosja weszła do Rady Bezpieczeństwa ONZ w 1991 roku z naruszeniem procedur” – tłumaczył szef ukraińskiej dyplomacji Dmytro Kuleba. Zob. *Statement of the MFA of Ukraine*

Do końca 2022 r. Siły Zbrojne Ukrainy wyzwoliły 54% terytoriów zajętych w trakcie pełnowymiarowej inwazji i 28% wszystkich terytoriów okupowanych przez Rosję. Wojska rosyjskie wciąż kontrolują ok. 18% terytorium Ukrainy³⁴.

5 stycznia 2023 r. patriarcha Cyryl apeluje o ustanowienie rozejmu bożonarodzeniowego, po czym Putin go zarządza. Odmowę strony ukraińskiej Rosja przedstawia jako „kolejną antychrześcijańską decyzję zbrodniczych nacjonalistów”³⁵.

6 stycznia ukraińskie służby ostrzegły o nowej fali informacyjnych operacji specjalnych ze strony Rosji. **12 stycznia** Siergiej Szojgu mianował gen. Walerija Gierasimowa, szefa rosyjskiego Sztabu Generalnego, dowódcą wojsk w Ukrainie. Awans generała odpowiedzialnego za klęskę w bitwie pod Kijowem zbiega się z przewidywaniami nowej rosyjskiej ofensywy o randze strategicznej.

14 stycznia rosyjska rakietą Ch-22 trafiła w budynek mieszkalny w Dnieprze, zabijając co najmniej 46 osób i raniąc co najmniej 80.

W styczniu 2023 r. Ukraina pokonuje barierę w dostawach bojowych wozów piechoty i czołgów produkcji zachodniej. Decyzje o przekazaniu amerykańskich maszyn Bradley i Abrams, a także niemieckich Marder i Leopard 2, brytyjskich Challenger i francuskich AMX 10-RC, podejmowane są pod wpływem przygotowań do intensyfikacji walk podczas kampanii wiosennej. Nasilają się też dyskusje na temat przekazania Ukrainie zachodnich myśliwców.

8 lutego Międzynarodowy Zespół Śledczy (JIT) uznał, że istnieją „mocne przesłanki, iż Władimir Putin podjął decyzję o przekazaniu separatystom w Ukrainie broni, której użyto do zestrzelenia samolotu Malaysia Airlines w 2014 r. Jednocześnie zaznaczono, że baza dowodowa nie jest wystarczająco silna, by postawić prezydentowi Rosji oficjalne zarzuty.

20 lutego, w przeddzień pierwszej rocznicy rozpoczęcia wojny na pełną skalę, prezydent USA Joe Biden złożył symboliczną wizytę w Kijowie, gdzie spotkał się z prezydentem Wołodymyrem Zełenskim. Dzień później wygłosił swoje drugie w ciągu roku przemówienie w Warszawie, w którym ponownie podkreślał znaczenie obrony demokracji na świecie.

on the illegitimacy of the Russian Federation's presence in the UN Security Council and in the United Nations as a whole, <https://tiny.pl/wlpk4> (dostęp: 28.01.2023).

³⁴ Jak wynika z orędzia w sprawie wojny w Ukrainie ogłoszonego przez sekretarza obrony Wielkiej Brytanii przed parlamentem. Zob. <https://tiny.pl/wlpdb> (dostęp 24.01.2023).

³⁵ Takie słowa padły z ust pierwszego zastępcy ambasadora Rosji w ONZ Dmitrija Polańskiego.

W pierwszą rocznicę wybuchu wojny MSZ w Pekinie opublikowało tzw. plan pokojowy rozwiązywania „kryzysu ukraińskiego”, który analitycy scharakteryzowali hasłem „za wszystko dobre, przeciwko wszystkiemu złemu”, przy jednoczesnym sceptycyzmie przywódców zachodnich co do potencjalnej roli Pekinu jako rozjemcy. Tym samym, po roku utrzymywania „prorosyjskiej neutralności”, Chiny wkroczyły do globalnej gry o kreację nowego ładu międzynarodowego.

Spodziewana ofensywa rosyjska zostaje zredukowana do działań taktycznych, mających na celu okrążenie i rozbięcie ukraińskich obrońców. **Przez całą zimę** trwa najdłuższa bitwa tej wojny – o Bachmut w obwodzie donieckim. Siły rosyjskie wraz z Grupą Wagnera, tracąc dziesiątki tysięcy ludzi, osiągają marginalne zyski na wschodzie, ale nie są w stanie przeprowadzić ani jednej akcji choćby w skali operacyjnej.

15 marca komisja dochodzeniowa Rady Praw Człowieka ONZ nie znalazła dowodów na dokonanie ludobójstwa w Ukrainie. Uznała natomiast, że działania Rosji w tym kraju mogą zostać zaklasyfikowane jako zbrodnie przeciwko ludzkości³⁶.

17 marca Międzynarodowy Trybunał Karny wydał nakaz aresztowania Władimira Putina i kremłowskiej rzeczniczki praw dziecka Marii Lwowej-Bielowej, oskarżając ich o zbrodnie wojenne związane z deportacją ukraińskich dzieci z terenów okupowanych. Decyzja Trybunału definitywnie przekreśla możliwość powrotu do „business as usual” w relacjach z Rosją.

18 i 19 marca objęty międzynarodowym nakazem ścigania prezydent Rosji po raz pierwszy od wybuchu wojny odwiedził okupowany Krym i doszczętnie zniszczony Mariupol.

20 marca do Moskwy z trzydniową wizytą przybył przewodniczący Chin Xi Jinping. Efektem tej wizyty, akcentowanym w zachodniej narracji, jest dokonanie przez Rosję cywilizacyjnego zwrotu na Wschód, zwasalizowanie i przekształcenie Moskwy w „młodszego partnera” rewizjonistycznego Pekinu.

25 marca Władimir Putin zapowiedział, że Rosja rozmieści taktyczną broń jądrową na Białorusi. Decyzja ta, jeśli dojdzie do skutku, nie zwiększy ryzyka konfliktu nuklearnego³⁷, ale na płaszczyźnie politycznej jest logicznym wyrazem postępującej kapitulacji reżimu Łukaszenki przed Kremlem.

³⁶ Zob. raport Human Rights Council, Report of the Independent International Commission of Inquiry on Ukraine, <https://tiny.pl/wsr3f> (dostęp: 24.03.2023).

³⁷ Tak twierdzą analitycy z amerykańskiego Institute for the Study of War, 26 marca 2023 r., <https://tiny.pl/ws9hb> (dostęp: 26.03.2023).

Kampania 2022 r. Liczby i wyniki

Należy zaznaczyć, że wizerunek medialny wojny różni się od tego, jak konflikt wygląda w ujęciu nauk wojskowych. Ocenę odzwierciedlającą prawdziwy obraz wydarzeń będzie można poznać dopiero po zakończeniu wojny.

Do inwazji doszło w wyniku błędnych założeń kierownictwa Federacji Rosyjskiej dotyczących sytuacji wewnętrznej w Ukrainie, kondycji społeczeństwa i jej sił zbrojnych, a także przecenienia własnych zdolności militarnych. Po klęsce pierwotnego zamysłu i niewielkich sukcesach w bitwie o Donbas Rosja rozpoczęła terror raketowy i niszczenie infrastruktury krytycznej Ukrainy. Po zimowym strategicznym impasie nadchodząca, piąta faza wojny będzie charakteryzowała się zaangażowaniem jeszcze większych sił i środków oraz dalszą eskalacją konfliktu. Kontynuacja mobilizacji wobec nieograniczonych zasobów ludzkich, rozbudowa zdecentralizowanych struktur wojskowych oraz praktyka przetasowań personalnych w kierownictwie armii mają w zamyśle Kremla pozytywnie wpłynąć na przebieg kampanii wiosennej. Dalsza mobilizacja i szkolenie (z pomocą sojuszników) w zakresie użycia zachodniej broni staje się zaś kluczem do podtrzymania oporu po stronie ukraińskiej.

Najwyższe kierownictwo wojskowe i polityczne Rosji utrzymuje, że „specjalna operacja wojskowa idzie według planu” i jej cele zostaną osiągnięte. Nadrzędnym celem Ukrainy pozostaje wyzwolenie wszystkich terytoriów w granicach z 1991 r.

Kluczowy dla bezpieczeństwa transatlantyckiego jest dziś przebieg kampanii wiosennej 2023 r. Wojna wchodzi w decydującą fazę, a zwycięstwo Ukrainy i pokonanie agresywnej Federacji Rosyjskiej jest jedynym sposobem na zapewnienie trwałego i sprawiedliwego pokoju i bezpieczeństwa w Europie.

Wymiar militarny

Mit o „drugiej armii” świata zamienił się w reputację skorumpowanego i nieskutecznego gangu morderców, gwałcicieli i szabrowników, kierowanych przez niekompetentne dowództwo. Armia rosyjska w Ukrainie dopuściła się masowych zbrodni wojennych, co przyczyniło się do osłabienia wizerunku Rosji w świecie oraz zwiększenia presji sankcyjnej i nastrojów antyrosyjskich.

Według danych ukraińskich armia rosyjska dokonała ponad 16 tys. ataków raketowych – 97% z nich wymierzonych było w cele cywilne³⁸. Rosja decydowała się na demonstracyjne ostrzały Ukrainy podczas wizyt światowych przywódców, od których zależy opinia publiczna i skala sankcji.

³⁸ Dane ministra obrony Ukrainy Ołeksija Reznikowa wg stanu na koniec listopada 2022 r. Zob. <https://tiny.pl/wl2b6> (dostęp: 30.01.2023).

Bezpowrotne straty Rosjan według stanu na koniec marca 2023 r. szacowane są na ok. 200 tys. żołnierzy³⁹. Zniszczeniu uległy dziesiątki tysięcy sztuk rosyjskiego sprzętu.

Skala bezpowrotnych strat Sił Zbrojnych Ukrainy pod koniec stycznia 2023 r. sięga ok. 100 tys. żołnierzy⁴⁰. Duże ubytki poniósł również sprzęt, głównie poradziecki. Od początku inwazji z niewoli powróciło ok. 1,7 tys. ukraińskich żołnierzy i pies Adik z Mariupola. Rosja utrzymuje w niewoli ok. 3,4 tys. jeńców wojennych. Około 15 tys. osób uznaje się za zaginione.

Zamiast „demilitaryzacji” Ukraina stała się jednym z najbardziej zmilitaryzowanych krajów świata, a jej zaawansowane technologicznie przebrojenie postępuje w tempie niespotykanym w historii. Odradzający się trend dozbrajania widać też wśród krajów NATO.

Wymiar ekonomiczny

Wojna wycisnęła olbrzymie piętno na gospodarce światowej i poszczególnych krajach. Największe straty poniosła jednak Ukraina. Według stanu na marzec 2023 r. udokumentowane szkody w jej infrastrukturze spowodowane pełnowymiarową inwazją szacowane są na 144 mld USD⁴¹. Bank Światowy ocenia, że na odbudowę Ukrainy potrzeba co najmniej 411 mld USD. Na konferencji poświęconej odbudowie Ukrainy w szwajcarskim Lugano kwotę tę oszacowano na co najmniej 750 mld USD.

Rosyjscy okupanci wyrządzili szkody w środowisku naturalnym o wartości ponad 46 mld USD. Według stanu na sierpień 2022 r. na 22% okupowanych terytoriów Ukrainy znajduje się ponad 60% złóż węgla, 20% złóż gazu i ponad 40% złóż metali⁴². To równowartość 12 bln USD. Ukraina jest dziś największym na świecie polem minowym – zaminowanych jest ponad 250 tys. km², co odpowiada 40% powierzchni kraju.

Straty niematerialne Ukrainy przekroczyły 2,2 mld USD. Według ONZ ponad 16 mln osób opuściło swoje miejsce zamieszkania. 5,1 mln wyjechało

³⁹ Takiej oceny dokonał 3 marca 2023 r. gen. Christopher Cavoli, dowódca sił NATO w Europie. Dodatkowo Rada Bezpieczeństwa Narodowego USA szacuje, że w Ukrainie Rosja straciła ok. 40 tys. jeńców z Grupy Wagnera.

⁴⁰ Taką liczbę podał w listopadzie 2022 r. gen. Mark Milley, przewodniczący Kolegium Połączonych Szefów Sztabów. Potwierdził ją dowódca norweskich sił zbrojnych Eirik Kristoffersen w styczniu 2023 r. Według *The Washington Post* Ukraina straciła około 120 tys. żołnierzy (stan na marzec 2023 r.).

⁴¹ „During the year of the full-scale war, the total amount of damages caused Russia to Ukraine's infrastructure has reached almost \$143.8 billion”, Kyiv School of Economics, 22 marca 2023 r., <https://tiny.pl/ws971> (dostęp: 26.03.2023).

⁴² A. Faiola, D. Bennett, „In the Ukraine war, a battle for the nation's mineral and energy wealth”, *The Washington Post*, 10 sierpnia 2022 r., <https://tiny.pl/wl2j3> (dostęp: 27.01.2023).

za granicę, 25% nie ma pewności, czy wróci do ojczyzny. Ukraina straciła co najmniej 8,1 mln swoich obywateli w wyniku okupacji, działań zbrojnych i uchodźstwa. Około 15 mln Ukraińców potrzebuje wsparcia psychologicznego, w tym 1,5 mln dzieci; około 3–4 mln – natychmiastowej pomocy medycznej. Potwierdzona liczba dzieci deportowanych do Rosji to ponad 16 tys. Z kolei media rosyjskie mówią o ponad 700 tys. „ewakuowanych” ukraińskich dzieci. W wyniku działań zbrojnych zginęło co najmniej 30 tys. cywilów, w tym 487 dzieci.

Poziom finansowania ukraińskiej armii w 2022 r. był wyższy niż łączne wydatki w ciągu ostatnich 10 lat. Od 24 lutego władze przeznaczyły ponad 1,3 tln UAH na finansowanie armii i sektora bezpieczeństwa. Według stanu na październik pomoc wojskowa, finansowa i humanitarna dla Ukrainy osiągnęła wartość 126 mld USD, co stanowi 97% PKB za 2022 r.⁴³ Priorytetem budżetu Ukrainy w 2023 r. pozostaje bezpieczeństwo i obronność – na cele te przeznaczono ponad 1 tln UAH, co stanowi ponad 18% PKB⁴⁴. W ciągu niecałego roku wojny sojusznicy dostarczyli Ukrainie broń o łącznej wartości 41,3 mld euro – równowartość 86% budżetu wojskowego Rosji⁴⁵. Pomoc wojskowa od sojuszników 7,6 razy przekroczyła budżet wojskowy Ukrainy w 2022 r.

Wskutek inwazji na Ukrainę wydatki na obronę z budżetu federalnego Rosji wzrosły 2,5-krotnie, osiągając w kwietniu rekordową kwotę 628 mld rubli⁴⁶. Nakłady rosyjskiego budżetu na mobilizację 300 tys. osób przekroczą 1,3 tln rubli rocznie⁴⁷. Rosyjskie władze w 2022 r. wydały na machinę wojkową o 75% więcej niż rok wcześniej.

Rosja stała się światowym rekordzistą pod względem nałożonych na nią sankcji gospodarczych⁴⁸. W wyniku zachodnich sankcji ponad 50% jej strategicznych zapasów zostało zamrożonych. Praktycznie utracono europejski rynek gazu i ropy, jak również wizerunek odpowiedzialnego kontrahenta. W wymiarze wojskowo-ekonomicznym załamał się międzynarodowy prestiż handlowy rosyjskiej broni, osłabiając pozycję Rosji na globalnym rynku zbrojeniowym.

⁴³ W 2022 r. PKB Ukrainy, na poziomie ok. 200 mld USD w 2021 r., skurczył się o 30,4%.

⁴⁴ Ponad 50% budżetu na 2023 r. zostało przeznaczone na sektor bezpieczeństwa.

⁴⁵ Według stanu na 3 października 2022 r. Zob. <https://tiny.pl/wl8h6> (dostęp: 25.01.2023).

⁴⁶ W czerwcu rosyjskie Ministerstwo Finansów ukryło wydatki na wybrane sektory gospodarki. Decyzję tę tłumaczono groźbą nałożenia sankcji.

⁴⁷ Zob. <https://tiny.pl/wl8hw> (dostęp: 24.01.2023).

⁴⁸ Według stanu na 22 września 2022 r. liczba sankcji nałożonych na Rosję wyniosła 11 977. Ponad 1000 firm zawiesiło działalność w tym kraju.

Wymiar wewnętrzny

Aneksja czterech regionów Ukrainy prowadzi do faktycznego zaniku uznawanych międzynarodowo granic Federacji Rosyjskiej.

Pod koniec 2022 r. można zaobserwować oznaki przygotowywania opinii publicznej do długiej wojny. Ogólnokrajowe sondaże niezmiennie pokazują wysoką, sięgającą ok. 80% aprobatę dla działań prezydenta Rosji i poparcie kursu polityki wobec Ukrainy. Jednocześnie obserwowany jest wzrost nastrojów militarystycznych, ale i stagnacja zainteresowania sprawami wojennymi. Lawinowo rośnie cenzura i kontrola państwa nad mediami, a wszelkie niezależne platformy wymiany poglądów są konsekwentnie eliminowane.

Na wyższe pozycje w pionie władzy wyrasta grupa „siłowników”, ale dopóki ich wpływ są ograniczane przez inne kremlowskie „wieże”, dopóty zmiany te nie stanowią poważnego zagrożenia dla wewnętrznej stabilności reżimu.

Zjednoczona narodowym konsensusem wokół sprawiedliwej wojny Ukraina boryka się z problemami okresu postsowieckiego: przesiąkniętym korupcją światem polityki, w tym też dotyczącym wojska, niewydolną polityką gospodarczą uzależnioną od zachodniej pomocy oraz brakiem pomysłu na kardynalną zmianę systemu polityczno-gospodarczego i socjokulturowego.

Wymiar międzynarodowy

Notoryczne niszczenie przez rosyjską dyplomację utrwalonych zwyczajów i wizerunku politycznego marginalizuje politykę zagraniczną państwa. Rosja traci prawo do zasiadania w Radzie Europy i Radzie Praw Człowieka ONZ, z kolei Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym i Eurazjatycka Unia Gospodarcza istnieją już tylko na papierze. Pogłębianie stosunków wojskowych i gospodarczych z Iranem i Koreą Północną pociąga za sobą pełzającą izolację ze strony Zachodu.

Szantażowi nuklearnemu towarzyszą praktyczne działania – okupacja elektrowni jądrowych stwarzająca realne przesłanki do katastrofy nuklearnej. Rosja skutecznie neguje dziesięciolecia starań o rozwiązanie globalnych problemów, które są egzystencjalnie ważne dla całej planety.

Ukraina złamała poparty historią stereotyp parytetu militarnego między Rosją a NATO i USA oraz doprowadziła do przesilenia światopoglądowego. Świat Zachodu uświadomił sobie skalę wyzwań historycznych, którym musi stawiać czoło – wojnie o wartości między światem demokratycznym a autokratycznym. W agendzie światowej ugruntowują się ukraińskie inicjatywy: Formuła Pokoju Zelenskiego, Pokojowy Szczyt i Kyiv Security Compact, rezolucje ONZ o utworzeniu międzynarodowego

trybunału, procedury reparacyjne i aktywny udział w G-7 i G-20. Ukraina zyskuje status aktora, a wojna pociąga za sobą bezprecedensowe implikacje dla globalnej dynamiki bezpieczeństwa.

UE określa wojnę jako „geopolityczne przesunięcie tektoniczne”. Szwecja i Finlandia są na ostatniej prostej do NATO, wydłużając granice Sojuszu do Rosji, a sam alians ostatecznie odnajduje *raison d'être*. Chiny i Indie pozostają neutralne i ambiwalentne wobec wojny.

Wymiar socjokulturowy

Od początku inwazji Rosja zmierza w kierunku radykalnej transformacji społecznej. O degradacji rosyjskiego modelu społecznego świadczy kryzys światopoglądowy, impas państwowej formy organizacji społecznej i powrót do tradycjonalizmu i archaizmu.

Rosyjska Cerkiew Prawosławna pełni funkcję propagandowo-ideologiczną, podżegając do wojny, tracąc resztki wpływu na obszarze postsowieckim i dyskredytując prawosławie jako nurt religijny.

Wizerunek Władimira Putina na scenie światowej przechodzi zmianę od jednego z najbardziej wpływowych ludzi na świecie do dyktatora, bandyty i zbrodniarza wojennego.

Ukraina stawia na aktywne społeczeństwo obywatelskie i rozwój tożsamości narodowej. Dominującą emocją w społeczeństwie ukraińskim staje się pogarda i nienawiść do wszystkiego, co rosyjskie. Panuje konsensus co do kontynuacji oporu i kursu integracji z Zachodem.

Tendencją ogólnoeuropejską staje się bojkot rosyjskiej kultury i sportu oraz rzetelność w ocenie historii radzieckiej. W społeczeństwach zachodnich pojawiają się liczne wyrazy podziwu dla bohaterstwa narodu ukraińskiego, sił zbrojnych i przywództwa politycznego.

Dane techniczne i statystyczne

Tabela 1

Pomoc w wybranym sprzęcie i broni lekkiej dla Ukrainy do lata 2022 r.

Kategoria	Potwierdzone przykłady (liczba)	Potwierdzeni dostawcy
Indywidualne wyposażenie i pomoc medyczna	Umundurowanie, hełmy i kamizelki kuloodporne, maski i kombinezony NBCR; indywidualne pakiety pomocy medycznej oraz wyposażenie szpitali polowych	Co najmniej 33–34 kraje, oficjalnie potwierdzone przez ich władze
Pistolety i pistolety maszynowe	Beretta M-9 (1000), Cz. 82 (30150), Makarow PM (2400), Samopal Vz. 48, Skorpion Vz. 61 (2085)	Chorwacja, Czechy, Estonia, Kanada i USA
Karabinki szturmowe	Adams P-1 (2500), AK-47 (20000), Bren Cz. 805/6, Colt M-4 (5000), FNC (3000), FN SCAR-L, H&K G-3, MSBS Grot, Norinco Type 56 (2500), PA Md. 86, PM Md. 63, Samopal Vz. 58 (5000), Zastava M70 (20000) i M77	Belgia, Chorwacja, Czechy, Finlandia, Grecja, Kanada, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia i USA
Karabiny maszynowe	Beretta MG-42/59, Browning M-2, FN Minimi (3000), Rheinmetall MG-3 (100), M-240 (600), Vz. 59 (3200)	Belgia, Chorwacja, Czechy, Hiszpania, Kanada, Niemcy, Słowacja, Słowenia, Włochy i USA
Granatniki lekkie i automatyczne	M-203 (200), M-320, Mk. 19 (100), RPG-40, RPG-76 Komar	Polska i USA
Granatniki przeciwpancerne i burzące	AT-4/Carl Gustaf M2 (16000), GIAT APILAS (60), Dynamit MATADOR (2650), Instalaza Alcotan-100 i C90-CR (1370), M-72 LAW (14200), M-141 BDM, Panzerfaust-3 (3400), PSRL-1, RPG-18 Mucha (815), Saab-Bofors NLAW (5900), Zeveta RPG-75	Australia, Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Kanada, Niemcy, Norwegia, Szwecja, Włochy i USA
Kierowane pociski przeciwpancerne	FGM-148 Javelin (6700), MBDA Milan-2 (50), Thales Martlet	Estonia, Francja, Holandia, Luksemburg, Szwecja, Włochy, Wielka Brytania, USA
Moździerze	LMP-2017 (100), M-224 LWCMS, Soltan K-6	Czechy, Dania, Kanada, Polska, Słowacja, USA
Miny i sprzęt saperski	AT-2, Bożena-5, detektory min, DM-31, M-18 Claymore, PARM-2	Holandia, Litwa, Niemcy, Słowacja, Włochy, Wielka Brytania, USA

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji w prasie branżowej oraz IHS, *Ukraine Conflict: Military Assistance to Ukraine*, wersja z 6 lipca 2022 r. Uwaga: w kolejnych miesiącach wojny, zwłaszcza od czerwca 2022 r., spadała transparentność dostaw lekkiej broni dla Ukrainy.

Tabela 2

Potencjały wyjściowe ciężkiego uzbrojenia Rosji i Ukrainy w lutym 2022 r.

Kategoria	Uzbrojenie sił Rosji	Uzbrojenie sił Ukrainy	Dysproporcja na froncie
Ciężka artyleria	2218 haubic (rezerwa 4260 samobieżnych i 8300 ciągnionych) oraz 1056 zestawów rakietowych (rezerwa 3220)	1205 haubic (z rezerwą) oraz 354 zestawy rakietowe (z rezerwą)	Przewaga Rosji 2:1 w haubicach samobieżnych oraz 1,5:1 w zestawach rakietowych
Sprzęt pancerny i zmotoryzowany	2927 czołgów (rezerwa 10200), 5180 wozów bojowych (rezerwa 8500) oraz 6050 transporterów (rezerwa 6050)	858 czołgów (rezerwa 1078), 1212 wozów bojowych (z rezerwą) oraz 622 transportery (z rezerwą)	Przewaga Rosji 2,2:1 w czołgach, 2,5:1 w wozach bojowych oraz 5:1 w transporterach
Platformy dla pocisków rakietowych pow. 100 km	150–180 wyrzutni Iskander-M, wyrzutnie Toczka-U (b.d.), kilkadziesiąt okrętów z wyrzutniami Kalibr (b.d.), 137 bombowców, kilkanaście-kilkadziesiąt pocisków Kindżał	12–18 wyrzutni Toczka-U (z rezerwą 90), 1–3 wyrzutnie pocisków balistycznych Hrim-2 oraz 1–3 wyrzutnie obrony wybrzeża R-360 Neptun	Trudne do oszacowania – faktycznie bezwzględna przewaga Rosji
Samoloty i śmigłowce bojowe	137 bombowców strategicznych, 185 myśliwców przechwytyjących, 427 myśliwców wielozadaniowych, 264 samoloty bliskiego wsparcia, 399 śmigłowców szturmowych i 333 śmigłowce transportowe	Brak bombowców strategicznych, 34 myśliwce przechwytyjące, 36 myśliwców wielozadaniowych, 45 samolotów bliskiego wsparcia, 35 śmigłowców szturmowych i 53 śmigłowce transportowe	Bezwzględna przewaga Rosji w bombowcach strategicznych, 3:1 w myśliwcach przechwytyjących, 10:1 w myśliwcach wielozadaniowych oraz 5:1 w samolotach wsparcia. Przewaga Rosji 6:1 w śmigłowcach
Drony i amunicja krążąca	30 Orion, 46 Forpost, Orlan-10 (b.d.) oraz amunicja krążąca (b.d.)	7–16 dronów TB2, 24–72 RQ-11B, FlyEye (b.d.) oraz Warmate (b.d.)	Trudne do oszacowania – względna przewaga Rosji
Zestawy obrony przeciwlotniczej	584 S-300PM/PS i S-400, 500 Pancyr-S i Buk-1M oraz 1000 systemów obrony punktowej	250 S-300P, kilka S-300W, 72 Buk-M1, S-125 (b.d.), 75 systemów obrony punktowej	Trudne do oszacowania – przewaga Rosji co najmniej 10:1 w zestawach obrony punktowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie IISS, *The Military Balance 2022*, szacunki autora odnośnie do dysproporcji na froncie.

Tabela 3

Potwierdzone straty w sprzęcie Rosji i Ukrainy do końca 2022 r. (kill ratios)

Kategoria	Straty Rosji	Straty Ukrainy	Proporcje strat
Ciężka artyleria	455 haubic oraz 167 wyrzutni raketowych	178 haubic oraz 34 wyrzutnie raketowe	Korzystne dla Ukrainy: 1:2,5 w haubicach oraz 1:2,5 w wyrzutniach raketowych
Sprzęt pancerzy i zmotoryzowany	1602 czołgi, 1879 wozów oraz 283 transportery	439 czołgów, 228 wozów oraz 213 transporterów	Korzystne dla Ukrainy: 1:3,6 w czołgach, 1:8,2 w wozach oraz 1:1,3 w transporterach
Platformy dla pocisków rakieto- wych pow. 100 km	Krążownik raketowy Moskwa, bombowiec Tu-95MS i bombowiec Tu-22M	Brak potwierdzo- nych wizualnie strat wyrzutni pocisków Toczk-U, Hrim-2 lub Neptun	Korzystne dla Ukrainy, jednak jej problemem jest brak pocisków Toczk-U, a nie ich wyrzutni
Samoloty i śmigłowce bojowe	65 myśliwców wielozadaniowych i samolotów bliskiego wsparcia oraz 74 śmigłowce szturmowe i transportowe	51 myśliwców wielozadaniowych i samolotów bliskiego wsparcia oraz 28 śmigłowców szturmowych i transportowych	Korzystne dla Ukrainy: 1:1,2 w samolotach bojowych oraz 1:2,6 w śmigłowcach
Drony i amunicja krążąca	4 drony bojowe i 152 drony rozpo- znawcze, brak danych o utraconej amunicji krążącej z Iranu	14 dronów bojowych TB2 oraz 43 drony rozpoznawcze, brak danych o utraconej amunicji krążącej z USA i Polski	Ogólnie korzystne dla Ukrainy: 1:2,7 we wszyst- kich kategoriach dronów, ale w zakresie bojowych proporcje korzystne dla Rosji: 1:3,5
Zestawy obrony przeciwlotniczej	84 zestawy raketowe oraz 20 radarów	74 zestawy raketowe oraz 41 radarów	Korzystne dla Ukrainy w zakresie zestawów raketowych: 1:1,1. Korzystne dla Rosji w zakresie radarów: 1:2.

Źródło: dane wizualne według stanu na 3 stycznia 2023 r. za: „Attack on Europe: Documenting Russian equipment losses during the 2022 Russian invasion of Ukraine”, Oryx, 24 lutego 2022 r. (pierwszy wpis) oraz „Attack on Europe: Documenting Ukrainian equipment losses during the 2022 Russian invasion of Ukraine”, Oryx, 24 lutego 2022 r. (pierwszy wpis), www.oryxspionenkop.com, obliczenia i komentarze autora odnośnie do poziomów *kill ratios*.

Tabela 4

Rezerwy opcji wschodnich w Europie Środkowej i transfery dla Ukrainy

Kategoria (łącznie w 2022 r.)	Kraj i modele uzbrojenia według IISS (szacowany arsenał z początku 2022 r.)	Transfery dla Ukrainy w 2022 r. (szacowane rezerwy z początku 2023 r.)
Ciężka artyleria lufowa (1074)	Bułgaria D-20 (24) i 2S1 Gwozdika (48), Chorwacja D-30 (20) i Gwozdika (8), Czechy Dana (96), Estonia D-30 (36), Polska Dana (111) i Gwozdika (227), Rumunia M-30 (96), M-1981/1985 (351) i Gwozdika (40), Słowacja Dana (3) i Zuzana-1/2 (24)	Łącznie przekazano 60–80 haubic D-30, Gwozdika, Dana i Zuzana z Bułgarii, Czech, Estonii, Polski i Słowacji (pozostało 990–1000, choć część może być w złym stanie technicznym)
Ciężka artyleria rakietowa (464)	Bułgaria BM-21 Grad (24), Chorwacja BM-21 Grad (21), M91 Vulkan (6), Czechy (b.d.), Grecja RM-70 (109), Polska BM-21 Grad (75) i RM-70 (29), Rumunia APR-40 (134) i LAROM (36), Słowacja RM-70 (30)	Łącznie przekazano 60–70 wyrzutni Grad i RM-70 z Bułgarii, Czech i Polski (pozostało 390–400 wyrzutni, większość w dobrym stanie technicznym)
Czołgi średnie (878)	Bułgaria T-72M1/M2 (90), Chorwacja T-72/M-84 (75), Czechy T-72M4Cz (30) i T-72M1 (89), Polska T-72M1 (318) i PT-91 Twardy (232), Słowacja T-72M (30), Słowenia M-84 (14)	Przekazano łącznie co najmniej 318–368 czołgów rodziny T-72 lub ich modyfikacji z Czech, Macedonii Północnej, Polski i Słowenii (pozostało 510–560 czołgów tej rodziny w złym stanie technicznym, ponadto w regionie mogą znajdować się niewielkie liczby bardzo przestarzałych T-54/T-55)
Bojowe wozy piechoty (2059)	Bułgaria BMP-1 (90) i BMP-23 (70), Chorwacja BTR-50 (15) i BOV-VP (6), Czechy BMP-1 (98) i BMP-2 (120), Grecja BMP-1 (169), Polska BMP-1 (1252), Słowacja BMP-1 (148) i BMP-2 (91)	Przekazano łącznie co najmniej 200–210 wozów rodziny BMP-1 lub ich modyfikacji z Czech, Grecji, Polski i Słowacji (pozostało około 1000 wozów tej rodziny oraz 150–160 rodziny BMP-2)
Transportery opancerzone (120)	Bułgaria MT-LB (100) i BTR-60 (20)	Brak potwierdzonych transferów z Bułgarii (pozostało 120 wozów, prawdopodobnie w złym stanie technicznym)
Śmigłowce transportowe (50–60)	Bułgaria Mi-17 (5), Czechy Mi-8 (4), Mi-17 (5) i Mi-17Sz (16), Łotwa Mi-17 (4), Polska Mi-8 (9) i Mi-17 (8), Słowacja Mi-17 (13)	20 Mi-17W z USA i co najmniej 6 Mi-17 ze Słowacji i Łotwy. Pozostało około 40 maszyn rodziny Mi-8/17 w regionie, ponadto wyczerpane ich zasoby w USA
Śmigłowce szturmowe (60–66)	Bułgaria Mi-24W (6), Czechy Mi-24 (7) i Mi-35 (10), Polska Mi-24D/W (28), Słowacja Mi-24D/V (5+10)	Co najmniej 6 maszyn MiG-24W z Czech (pozostało około 50–60 maszyn tej rodziny)
Samoloty bliskiego wsparcia (18–20)	Bułgaria Su-25 (3), Macedonia Północna (4), Polska Su-22M (12)	Co najmniej 4 maszyny Su-25 z Macedonii Północnej. Prawdopodobnie brak już Su-25 w regionie i pozostaje ew. 10–12 maszyn Su-22M w Polsce
Samoloty wielozadaniowe (42)	Bułgaria MiG-29 (11), Słowacja MiG-29 (9), Polska MiG-29 (22)	Co najmniej 7–8 maszyn MiG-29 ze Słowacji, być może także części zapasowe dla 8–12 z Bułgarii i Polski (pozostało najwyżej 22–25 maszyn w regionie)
Zestawy obrony przeciwlotniczej (min. 20–30)	Bułgaria S-200 (12) i S-300PMU (8), Polska S-200 i S-125 Newa (b.d.), Słowacja S-300PMU (b.d.)	Prawdopodobnie wszystkie i w nieznanej liczbie zestawy S-300PMU ze Słowacji oraz nieznana liczba S-125 z Polski (pozostało 8 S-300 i 12 S-200, nieznana liczba S-125)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IISS, *The Military Balance 2022*. W zestawieniu pominięto Węgry i Finlandię.

Tabela 5

Podsumowanie dostaw uzbrojenia w opcjach STANAG dla Ukrainy w 2022 r.

Kategoria	Potwierdzone transfery dla Ukrainy w 2022 r.	Łączne transfery dla Ukrainy i uwagi do nich
Ciężka artyleria	152 haubice M-777 z Australii, Kanady i USA, 72 haubice L118/119 z Australii, Wlk. Brytanii i USA oraz FH70 z Estonii i Włoch (b.d.). Minimum 48 haubic rodziny M-109 z Danii, Łotwy, Norwegii i Wielkiej Brytanii, 12 CAESAR i 15 TR-F1 Trajan z Francji, 18 Krab z Polski, 18–20 PzH.2000 z Holandii i Niemiec, 8 Zuzana ze Słowacji. 18–20 zestawów HIMARS oraz MLRS z Niemiec, Wielkiej Brytanii i USA.	Minimum 330–360 haubic ciągnionych i samobieżnych w opcjach NATO. Plany zwiększenia dostaw CAESAR z Francji, Krab z Polski, PzH.2000 z Danii, Holandii i Niemiec oraz Zuzana-2 ze Słowacji, jak również Archer ze Szwecji i starszych systemów STANAG. Łącznie 26–30 zestawów HIMARS i MLRS, wraz z planami kolejnych wyrzutni z Francji, Włoch i USA. Pozostają wciąż duże rezerwy haubic w krajach NATO.
Sprzęt pancerny	350–360 opancerzonych transporterów piechoty rodziny M-113 z Australii, Danii, Hiszpanii, Holandii, Litwy, Portugalii i USA. 35 transporterów FV103 Spartan i 40 FV104 Samaritan z Wielkiej Brytanii. Nieznana liczba transporterów VAB z Francji.	Minimum 425–435 transporterów piechoty. Pilna kwestia dostaw czołgów i bojowych wozów piechoty STANAG w 2023 r. Pozostają do wykorzystania relatywnie duże zasoby czołgów M-1 w USA oraz Leopard 2 w państwach NATO. Do wykorzystania duże rezerwy wozów bojowych i transporterów NATO.
Kierowane pociski rakietowe pow. 100 km	Nieznana liczba pocisków RGM-84 Harpoon z Danii, Holandii, Norwegii, Wlk. Brytanii i USA oraz 2 ich wyrzutnie HCDS z USA. Nieznana liczba pocisków AGM-88 HARM z USA.	Duże rezerwy pocisków Harpoon i HARM w państwach NATO i Azji. Ukraina lobbuje intensywnie w sprawie dostaw pocisków ATACMS.
Siły powietrzne	Brak dostaw wielozadaniowych odrzutowców i nowoczesnych śmigłowców w opcjach STANAG.	Pilne kwestie do rozstrzygnięcia w 2023 r., wstępnie studiowane myśliwce F-16 lub Gripen.
Drony i amunicja krążąca	Ok. 20 TB2 Bayraktar z Turcji, 25 Heidrun z Danii i nieznane modele z Australii, Niemiec i Wielkiej Brytanii. Nieznane liczby dronów z Polski. Amunicja krążąca Switchblade-300/600 (700) i Phoenix Ghost (700) z USA.	Minimum 20 dronów klasy MALE, nieznana liczba dronów oraz minimum 1400 sztuk amunicji krążącej z Polski i USA. Plany dotyczące 850 Black Hornet z Norwegii i Wielkiej Brytanii. Lobbying Ukrainy i producenta w sprawie dostaw MQ-1C i MQ-9.
Zestawy obrony przeciwlotniczej	2100 Stinger z co najmniej 8 krajów NATO, 2 dostarczone z 6 obiecanych zestawów NASAMS z USA i Norwegii, 1–2 zestawy IRIS-T z Niemiec oraz nieznana liczba zestawów Aspide z Hiszpanii.	Poza 2100–2300 zachodnich MANPADS minimum 7–10 zestawów krótkiego i średniego zasięgu. Plany dostaw kolejnych NASAMS i IRIS-T oraz HAWK w 2023 r.

Źródło: dane za luty–grudzień 2022 na podstawie: M.A. Piotrowski, „Pomoc wojskowo-techniczna dla Ukrainy. Ocena potrzeb krótko- i średnioterminowych”, *Raport PISM*, grudzień 2022.

Zestawienia w tabelach przygotował Marcin Andrzej Piotrowski.

The Russia-Ukraine war – the 2022 campaign. Its course and consequences

The article provides an overview of the Russian Federation's invasion of Ukraine, which began on 24 February 2022. It outlines the context of the events that directly led to the Russian aggression, followed by an illustration of the four phases of the 2022 campaign: the Russian offensive on Kiev, the battle for Donbas, Ukraine's seizure of the strategic initiative, and preparations for active combat deployment by spring 2023. The final section of the article outlines the implications of the year-long campaign in military, economic, domestic, international, and sociocultural terms.

Keywords: Ukraine, Russian Federation, invasion of Ukraine, Ukrainian Armed Forces, Blitzkrieg, war crimes, the battle of Donbas, annexation, West

Słowa kluczowe: Ukraina, Federacja Rosyjska, inwazja na Ukrainę, Siły Zbrojne Ukrainy, Blitzkrieg, zbrodnie wojenne, bitwa o Donbas, aneksja, Zachód